

List izhaja 1. in 15.
vsakega meseca.
Posamezna šte. 3 K.
Naročnina mes. 6 K.
Rokopisi se ne vra-
čajo in nefrankirana
pisma se ne spreje-
majo.

VOJNI INVALID

Postnina pla-
čana v gotovini.

Uredništvo
in upravnništvo
v Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

Pozdrav

zastopnikom vojnih žrtev zavezni-
ških in prijateljskih držav, došlih
na VI. medzavezniško konferenco
za reševanje invalidskih vprašanj
v Ljubljani.

V svesti, da ste prišli k nam s trdno voljo
olajšati težavni položaj vseh onih, ki so postali
žrtve svetovne vojne, Vas pozdravljamo na naših
tleh.

Borbo, ki smo jo skupno vodili za svo-
bodni obstoj naših narodov, naj bi Vam uspelo
zaključiti v človekoljubnem delu v prid vseh
onih, ki so žrtvovali v tej borbi svoje zdravje,
svoje vse.

Hvaležnost žrtev, hvaležnost narodov Vam
bo plačilo.

Dobrodošli!

Med tovariši.

V petek, 8. t. m., je po zaključku popoldanske seje priredila naša centrala v restavraciji „pri Levu“ majhen komerz za vse delegate vojnih žrtev, ki so prišli na konferenco. Sestanek je imel namen v prijateljskih razgovorih dati zastopnikom priliko, da se natančneje spoznajo med seboj in se čim točneje pomenijo o interesih tistih, ki jih zastopajo. V imenu srbskih zastopnikov je najprej pozdravil Slovence tov. Savković in se jim je zahvalil za gostoljubnost. Nato je v imenu Slovencev govoril tov. Turk, ki je v kremenitih besedah obrazložil naš položaj, naše borbe in naše zahteve. Njegov govor je bil od vseh sprejet z navdušenim odobravanjem. Temu je sledil govor polkovnika tov. Dinića, predsednika Središnjega odbora v Beogradu. Njegov govor, ki je bil prožet iskrene ljubezni do nas, je v žarkih potezah podal sliko naših borb od onih dni, ko je naš praded s sinovi Srbom, Hrvatom in Slovencem prišel v naše kraje, da se nastani v zemlji ob obali sinje Adrije. Slikal je borbe, ki smo jih morali ves čas prestajati za svobodo zemlje in rodu, borbe s Turki, kjer smo vsi, Srbi, Hrvati in Slovenci prelivali svojo kri za svobodo domovine. Nadalje je omenjal borbo Slovencev z Germani, ki so hoteli iti preko nas in nas poteptati, da bi tako laglje dosegli uresničenje svojih krivičnih ciljev. A ne samo naval Nemcev, tudi naval Italijanov so morali zadržati Slovenci. Bili so, kakor mali po številu, vendar močan nasip, ob katerem so se na severni in na severno zapadni strani naše domovine razbili valovi tujstva, ki nas je hotelo poplaviti.

Natančno poznavanje, s kakršnim je polkovnik tov. Dinić govoril o naših razmerah, zlasti ko je omenjal borbe za naš Korotan in našo skelečo rano: Primorje, Trst, Gorico, nas je napolnilo z vero, da imamo v Srbih res brate, ne samo brate po krvi in jeziku, ampak tudi brate po srcu in duhu, ki spremljajo vsak naš korak in so vedno pripravljene priskočiti nam na pomoč. Prijetno dolžnost tedaj izpolnjujem, ko se v imenu naše Centrale na tem mestu polkovniku tov. Diniću za njegove besede najprijetneje zahvaljujem. Naj bi njegova iskrenost bila blagoslov, ki bi zagotovil uspeh delu v blagor vojnih žrtev, v blagor troimenega našega naroda in v blagor cele naše kraljevine!

Nato je govoril in v kratkih, a toplih besedah pozdravil Slovence tov. iz Bosne. Za njim je pozdravil tov. Rus z Bleda tovariše Srbe in Hrvate in jih pozval, naj pri tej priliki po končanem delu posetijo Bled, ta biser naše Slovenije.

Razšli smo se nato z vero v uspeh našega dela, ki naj prinese vojnim žrtvam pomoč, domovini pa zarjo tistega solnca ljubezni in miru, ki jo vsi tako željno pričakujemo. I. A.

Naši dnevi.

Po štirih letih čakanja in moledovanja smo nazadnje vendarle prišli na vrsto. Vprašanje položaja vojnih žrtev je tako važno, da se nam zdi naravnost neumljivo, kako je bilo mogoče, da so minula štiri leta, tekom katerih smo imeli toliko vlad, ki so šle vse takorekoč kar mirno našega vprašanja! In vendar smo vojne žrtve na eni strani tisti temelj, ki je na njem zgrajena naša narodna in državna svoboda, na drugi strani pa smo po številu tako močni, da sami zase predstavljamo sloj, ki ga mora družba upoštevati.

Bodimo ljudje in ne bojmo se odkritih besedi! Da je z nami bilo tako, da smo bili toliko časa potiskani v stran, temu smo gotovo v znatni meri krivi mi sami. Nezavednost in brezbržnost, ki vlada v vrstah vojnih žrtev, je pri nas včasih naravnost čudovita. Posebno se v tem oziru v Sloveniji odlikuje inteligenca, ki se ji po večini ne zdi vredno brigati se za svoje pravice. Ta brezbržnost naše inteligence je tudi zakrivila, da so bile pri nas vrste vojnih žrtev dolgo časa kakor ovce brez vodnika. Vsled tega je bilo tudi mogoče, da so skušali nekateri, zase morda dobro računajoči posamezniki, zavesti vojne žrtve, oziroma njihovo organizacijo na stranpota, v samo zabavljanje in zanikovanje, ki gotovo ne bo rodilo tistih uspehov, ki so jih vojne žrtve želele in pričakovale.

Preko vsega tega je vendar centrala naše organizacije delala v trdni veri, da s poštenim

delom najprej pridemo do cilja. Ustanavljala je podružnice, prirejala shode, učila, bodrila in posredovala v prilog vojnih žrtev na vse strani. Ustanovila je svoj list, „Vojni invalid“ in se ni strašila ne truda, ne žrtev, ki so bile neizbežno združene s tem. Zavedala se je namreč, da brez tiska danes ni mogoče nobeno uspešno delo. Od prvih početkov do danes — koliko je bilo treba dela, vztrajnega, iskrenega in poštenega dela, v katerem je moral vsak posameznik popolnoma prezreti svojo lastno osebo.

Uspehi niso izostali, a največji in najjačji je naše

udruženje,

ki smo o njem na kratko že poročali v zadnji številki lista. Prvi september tekočega leta je za vse vojne žrtve širom naše kraljevine zgodovinski dan, dan zmage največje misli, ki je zanjo krvavelo toliko naših mož, ki je zanjo trpelo toliko naših žen in nedolžne dece! To je ona zvezda-vodnica, ki nam kaže pot v boljšo bodočnost, misel, prepričanje in vera, da smo vsi Slovenci, Hrvati in Srbi ena družina, ki spada brez razlike v en dom. S tem, da so delegatje naših organizacij iz vse države na širši seji Središnjega odbora pristali na popolno udruženje srbskih, hrvatskih in slovenskih organizacij v eno samo enotno organizacijo, s tem so pokazali edino pravo pot vsem tistim, ki jo doslej niso znali ali niso mogli ali niso hoteli najti. Obenem pa so napravili vojne žrtve mnogo, zelo mnogo, ker so jih storili močne in jim dale možnost, da odslej vedno in povsod nastopajo enotno. Važno je to zlasti za nas

Slovence,

ker poslej samo ob sebi odpade vsako razlikovanje med srbskim invalidom in invalidom prečanskim, to se pravi: invalidom iz onih pokrajin, ki so bile do prevrata sestavni deli bivše Avstro-ogrske. Kako velike važnosti je to, je bilo zlasti mogoče opaziti pri

konferenci

za pretres načrta invalidskega zakona. Konferenco, ki se je začela dne 7. t. m. ob 9. uri dopoldne v zborni dvorani univerze (deželnega dvorca) v Ljubljani. Konferenco je sklicalo ministrstvo za socialno politiko in je povabilo nanjo delegate vseh naših organizacij in zastopnike invalidskih odsekov oziroma oddelkov za socialno politiko. Zborovanje, ki se jih udeležuje tudi minister za socialno politiko, gospod dr. Gregor Žerjav sam, potekajo vseskozi ugodno za vojne žrtve. Po naših delegatih so zastopane vse naše pokrajine in podpredsednik Središnjega odbora, tovariš Nedić, je z ostalimi delegati vred jako dober, iskren in vztrajen tolmač vseh naših zahtev in želja. Načrt invalidskega zakona, o katerem ne smemo reči, da bi bil slab, skušajo zastopniki vojnih žrtev od točke do točke dosledno prikrojiti tako, da bo zakon res ščitil vojne žrtve in jim jamčil pomoč na eni strani, na drugi pa, da bo kar najbolj onemogočena vsaka zloraba. Bridke izkušnje nas namreč uče, da izvrševalci zakonov dostikrat radi tolmačijo po črkah, ne pa po duhu in smislu njegovem. Dolžnost objektivnosti in resnicoljubja nam veva, da gospod minister za socialno politiko kaže ves čas mnogo iskrenega pojmovanja za pomoč vojnim žrtvam. Če bi se po njegovem vzgledu ravnali nekateri gospodje v Sloveniji, bi med predstavniki vlade in med nami gotovo ne bilo nikdar sporov in one, za oba dela neprijetne mržnje, kakršno izzove mestoma en sam nespreten posameznik, ki hoče operirati z vojnimi žrtvami kakor z marionetnimi figurami.

Izmed najvažnejših novosti v načrtu invalidskega zakona naj omenim predlog našega zastopnika, da se razdeli invalide v

kategorije

po stopnji njihove invalidnosti. Po tem načrtu bi izginilo procentuiranje in ne bi imeli več 20%, 30% itd. invalidov, ampak lahke invalide, polinvalide, popolne invalide in težke invalide. Ta predlog je rodilo neenotno in mestoma uprav kričeče krivično postopanje nadpreglednih komisij. Ena komisija je na primer prisodila za kako napako 60% delanezmožnosti, medtem ko je druga za isto napako priznala komaj 20% itd. To priča, da komisije v mnogih slučajih niso bile kos svoji nalogi, kar je seveda med invalidi povzročilo mnogo nejevolje in ogorčenja. Da bi to nejevoljo odpravilo in v bodoče sploh onemogočilo, je naše Udruženje predlagalo omenjeno razdelitev v kategorije.

Druga, še važnejša novost v načrtu invalidskega zakona pa je

odkupnina,

o kateri je pri nas pred nedavnim časom tudi dnevno časopisje prineslo par notic, ki so pa bile nejasne in po tolmačenju popolnoma pogrešene. Zato se mi zdi potrebno tudi o tej točki spregovoriti nekoliko obširneje. Načrt je približno sledeči: Invalidi, ki so še kolikor toliko sposobni za delo, naj bi dobili mesto pokojnine, ki jim pri današnjih valutnih razmerah ne more nuditi bogve kakšnih eksistenčnih olajšav, naj bi dobili za to pokojnino enkratno odkupnino z višino njihove invalidnosti. Ta odkupnina bi obstajala za invalide kmetskega stanu v prvi vrsti v dodelitev zemlje. Po možnosti naj bi dobil invalid zemljo v svojem domačem kraju, kjer so mu znane razmere in način poljedelstva. Zemljo bi dobili deloma iz državnih posestev, deloma bi jo država kupila po gotovem ključu od občin itd. Na tak način bi bilo invalidom res pomagano. Zavarovani bi bili proti nestalnosti valute; kajti zemlja bi imela svojo stalno vrednost, ki se s padanjem valutne vrednosti ne bi prav nič zmanjšala. Obenem bi zemlja invalidom in vojnim žrtvam letno nudila dohodke, ki bi, preračunani v denar, gotovo prekašali višino letne pokojnine. Pri invalidih neseljakihi bi se izplačala odkupnina v denarju, pod pogojem seveda, da porabijo ta denar za investicije v podjetju, ki tvori njihov poklic in jim daje existenco.

Načrt ministrstva, ki ga tu podajamo le v par potezah in o katerem bomo pri priliki še govorili in ga našim bralcem podrobneje obrazložili, so topla pozdravila zastopniki vojnih žrtev i zastopniki vlade. Pri debati so vsi izjavljali, da bi uresničenje tega načrta prineslo najuspešnejšo rešitev invalidskega vprašanja; kajti pri nas je po vsej državi nad 90% vojnih žrtev kmetskega stanu.

V naslednjih številkah lista bomo o temi načrtu in o konferenci, ki še traja, po potrebi poročali podrobneje. Za danes zaključujemo v nadi, da nam ta konferenca prinese v marsičem izboljšanje našega položaja.

Ortopedija in protezna tehnika v Italiji.

(Referat študijskega potovanja po italijanskih zavodih.)
Dr. Fran Minar, asistent kirurškega oddelka splošne bolnice, Ljubljana. (Nadaljevanje.)

Prihodnja programna točka mojega študijskega potovanja po Italiji so bili

ortopedični zavodi in protezna delavnica v Rimu.

Reči moram, da sem bil razočaran, ker se gori imenovani zavodi ne pečajo specielno z ortopedijo, marveč deloma pomešani s splošno kirurgijo ali pediatrijo. Z ortopedijo se peča največ prof. Della Vedova, predstojnik „del ospedale delle fratture“. Materijal je isti kakor v Boloniji.

Proteza delavnica v reedukacijski zavod se nahaja izven Rima, približno pol ure od „porta Pia“ v Villa Massimo, v bivšem nemškem zavodu za umetnost, ki je bil za časa vojske rekviriran za vojne invalide. Zavod je bil poprej pod nadzorstvom prof. Della Vedova. Sedaj se nahaja v posestvu „opera nazionale“; invalidi ga sami upravljajo.

V protezni delavnici je zaposlenih istočasno 50 delavcev, ki izdelujejo izključno lesne proteze in sicer po analognem sistemu kakor v Boloniji. Male razlike so te-le:

1. Proteza se izdeluje iz enega kosa in sicer večinoma na stroju. Zunanja bolika se izvrši naglo na takozvanem kopirnem stroju za proteze.

2. V Rimski delavnici izgotavlja celo protezo en delavec, ki rabi za popolno izvršitev približno 40 ur.

3. Konstrukcija stegnovega dela in kolena je popolnoma drugačna kakor po bolonjski metodi. Koleno se formira na posebnem stroju samostojno in se potem zveže z gornjo polovico stegnove proteze s pomočjo posebnih izrezanih nastavkov in kleja.

4. Mehanizem kolenske artikulacije je sestavljen iz močnega jeklenega peresa, ki je fiksirano na notranji površini zadnje stene golenkega dela proteze, teče po kolenski osi in se aretirava avtomatično s kljunastim nastavkom na posebnem zobčastem delu, ki je fiksiran na no-

tranji in sprednji površini kolena. Ta mehanizem se odpira in zapira z roko.

Izdelovanje rimske proteze za zgornjo ekstremiteto je popolnoma zaostalo in ni vredno posebnega popisa.

Drugi ortopedični aparati se izdelujejo kakor v Bolonji, t. j. večinoma iz celuloida in aluminija.

Mimogrede sem imel priliko proučiti takozvano uradno laško protezo, t. j. „il modello governativo Paoletti“; ta proteza je konstruirana iz aluminija in fibra. Konstrukcija je zelo lepa in zanimiva, proteza pa sama ob sebi v marsikaterem oziru praktična, ker se lahko golenski del skrajša ali podaljša. Sicer pa je težki in se zelo lahko pokvari. Proteza po tem vzorcu se izdeluje samo v Turinu. Zraven protezne delavnice se nahaja velik reedukacijski zavod za invalide. Novega ne vidimo v njem ničesar, ker se vrši reedukacija po znanih sistemih, t. j. invalidi se priučujejo v obrtu, in sicer po njih fizični in duševni sposobnosti. Zanimivo je v Rimu, kako se uče tkati perzijske preproge invalidi, ki so na obeh nogah amputirani ali pa imajo defekte na očeh. To obrt poučuje neka macedonska Srbkinja.

Rim me ni zadovoljil v nobenem oziru, vsled česar sem se odločil obiskati Neapelj.

Upal sem, da vidim kaj posebnega v največjem mestu Italije. Bil pa sem še bolj razočaran kot v Rimu. Ortopedija je samo postranska vejica splošne kirurgije. Največ se peča z ortopedijo prof. Scalone. Ker tudi prvotno ni bil moj namen študirati v Neapolju ortopedično kliniko, obiskal sem predpoldne invalidsko šolo in protezno delavnico. Njen ravnatelj, upokojeni general Vendinois mi je šel blagohotno na roko in pokazal tekom predpoldneva celo napravo delavnic in redukacijsko šolo.

Protezna delavnica je relativno zelo majhna; zaposluje le 20 delavcev; nima tudi nobene pravega voditelja, ki bi dajal takorekoč smer neapoljski protezi. Proteze in aparati se izdelujejo po želji pohablencev in po inspiracijah delavcev protezne delavnice. Delajo v različnem materialu, na pr. v lesu in usnju. Glavni voditelj, „capo d' officine“ je g. Agostini, ki je na svoje proteze zelo ponosen in jih smatra za najpopolnejše v Italiji. Posebno je ponosen na svojo iznajdbo avtomatične aretujoče naprave, ki obstoja iz kljunastega nastavka, ki je fiksiran na golenskem delu proteze, zavezan z jekleno spiralo in poleg tega s posebno žično transmisijo, ki je na peti fiksirana. Kljun se montira na zobčnem nastavku, montiranjem na površini kolena. Zobčna naprava je prevlečena z gumijem, da ne ropota. Pri hoji se kljun fiksira avtomatično v zobčni napravi in se mehanično odpre v trenutku, ko se opre noga na prste.

Druga stvar, na katero je g. Agostini ponosen, je njegova naprava, ki služi istočasno za estetično in delavno protezo zgornje ekstremitete. Iznajdba obstoja iz posebne avtomatične naprave, na katero se lahko fiksira vsako jedilno in delavno orodje; naprava se vsled avtomatičnega pritiska na poseben gumb hitro odpre in odskoči. Ob praznikih nadomesti pohabljenec delavni mehanizem z estetično roko.

Izmed drugih ortopedičnih aparatov je treba omeniti po moji sodbi zelo racionalen in pripraven moder za spondilitis. Izdelan je iz jekla in usnja ter nosi oporne jeklene obroče za pazduho; poleg tega je opremljen z dvema jeklenima postranskima obročema, ki segata do trohanterjev in služita bolniku na ta način kot mehanična opora pri sedenju in razbremenjuna hrbtnico. Spredaj je navaden pas iz jadrovine (Segeltuch).

Poleg zgoraj imenovanih sta v Italiji še dve precej veliki delavnici in sicer v Palermu in Genovi. Izdelujeta pa lesne proteze na podoben način kakor v Bolonji in Rimu, zato nisem smatral za potrebno, da jih obiščem. Podal sem se naravnost v Milan, da proučim tamkajšnjo delavnico in obiščem „il pio istituto rachitici di Milano“, ki je pod vodstvom prof. dr. Galeazzija.

Protezna delavnica v Milanu.

Gorla I.

Ta protezna delavnica je bila ustanovljena l. 1916. Tehničnim ravnateljem je bil imenovan gosp. Lollini, eden izmed najinteligentnejših laških tehnikov v ortopediji, ki je vodil več kot 20

let ortopedična dela v zavodu Rizzoli pod prof. Codivillo.

Za časa vojske je bila imenovana delavnica največja v Italiji. Zaposlenih je bilo več kot 200 delavcev; delavnice so opremljene z najmodernejšimi ameriškimi stroji za konstrukcijo proteze. Še v letu 1919. se je izgotavljalo dnevno 40 protez.

G. Lollini je dvignil delavnico na moderno višino te obrti ter je deloval teoretično in praktično na tem polju. Zanimal se je predvsem za iznajdbo dobrega in pripravnega materiala za konstrukcijo protez; poskušal je zaporedoma usnjene in lesene proteze ter se je končno odločil v prvi vrsti za takozvano vulkanizirano ameriškano fibro. To je tačas glavni material iz katerega se izdelujejo proteze za spodnjo ekstremiteto.

V drugi vrsti se je zanimal imenovani gospod za točno in geometrično pravilno postavitve (lokalizacijo) kolenske osi. Po njegovem mnenju je ravno pravilno in centralno umeščene osi največjega pomena pri konstrukciji kolena in sicer iz sledečih razlogov:

1. Če se nahaja kolenska os prenizko, potem vidimo, da se zarezuje pri fleksiji goleni zadnji rob proteze v mečo in poriva kratkega krna iz protezne oline.

2. Če se nahaja kolenska os previsoko, pritiska sprednji rob golenske proteze na piščal (tibia); pritisk povzroča dekubitus in poriva krn na zadnji rob proteze.

Z ozirom na velik pomen pravilne vzpostavitve osi predlaga Lollini sledečo enostavno in racionalno metodo, s katero se natančno dožene centrum kolena: bolnik se položi na mizo, na kateri je velik kos papirja; na peto se pritrdi na posebnem nastavku pritrjen svinčnik; pomočnik fiksira ekstremiteto na stegnu; nato se izvrši večkrat zaporedoma fleksija in ekstenzija, končno pa se nariše posamezne faze upogibov na papir. Za to proceduro se pomeri natančna razdalja kondilov od trohanterja in maleola ter ploske noge in sicer najprej v ekstenziji, potem v fleksiji. Metoda je razvidna iz priloženih načrtov, napravljenih v posameznih fazah.

Kakor sem že omenil izdelujejo proteze za spodnje ekstremitete izključno iz fibre. Fibra vulkanisata je poseben, zelo trpežen in lahek material, ki obstoja iz vate in lesa; les je preperaturo. Ta material ima edieniatxniatxenia pariran pod velikim pritiskom in visoko temperaturo. Ta material ima edino to napako, da je zelo hygroskopičen. Lahko se pa to prepreči na ta način, da se pokrije površina fibre s plastjo celuloida. Lollini je napravil sledeči poskus: Fibro, prevlečeno s celuloidom, je namočil za nekoliko dni v vodi in ni opazil nobene razlike v teži pred in po namakanju. Tako impregnirana fibra torej ni absorbirala prav nič vode.

(Dalje prih.)

Razne vesti.

Protestni shod, ki bi se moral vršiti v nedeljo dne 10. t. m. v Ljubljani se je preložil na podlagi pismene izjave, ki sta jo podala gg. ministri dr. Žerjav in Kumanudi in sicer kot sledi:

Ministrstvo Finansija Srba, Hrvata i Slovenaca. Kabinet ministrstva Finansija.

Br. 5553.

6. septembra 1922 god.

U cilju kako bi se oblažilo bedno stanje ratnih invalida i porodica poginulih v ratu, g. ministar Finansija i g. ministar Socijalne Politike doneli su danas sledeće rešenje:

1. Odmah će se otvoriti kredit za neizplačane invalidske podpore i dodatke do kraja julya 1922 god. u celoj zemlji i to na teret budžeta za 1922 god.

a) Iz partije 2496 kredit u iznosu jedanaest dvanajstina t. j.

Dinara 20,691.269.—.

b) Iz partije 46 državne obaveze iz ranijih godina naknadni kredit od

Dinara 70,000.000.—.

ukupno Dinara 90,691.269.—.

c) Izdaje se nalog svima državnim blagajnama u celoj zemlji, da imaju odmah pristupiti izplati ne izplačenih invalidskih podpora i dodatka i to iz gotovog novca, koji se kod njih nalazi. U koliko gotovog novca ne bi imalo; odmah će javiti koliku jim treba.

č) Da bi se izplata po otvorenom kreditu pod točko 1. u iznosu Dinara 90,691.269.— mo-

gla izvršiti tekom meseca septembra i oktobra ove godine, g. ministar Finansija stavljat će potrebne sume gotovog novca na razpoloženje postepeno, a sada odmah daje 10,000.000.— Dinara koji će se podeliti onim blagajnama, koje nemaju gotovog novca pa da bi se na taj način celoj zemlji u jedan mah od počelo sa izplatom.

2. Prema naredženju odseka Računovodstva Ministarstva Socijalne Politike svi invalidski odseki u pokrajinama kao i sve okružne zaštite invalida u Srbiji i Črni Gori zajedno sa ukružnom finansijskim upravama i delegacijama Ministrstva Finansija imaju v nakračem roku utvrditi tačne sume neizplačenih invalidskih potreba i dodataka, kako bi se gospodin Ministar finansija u slučaju i u koliko kredit pod 1 u iznosu od 90,691.269.— ne bi bio dovoljen još tekom meseca oktobra, novembra i decembra tekoće god. mogau postarati za ponovno otvaranje ostalih potrebnih kredita te isto vreme naredite njihovu izplatu 5. septembra 1922 god.

U Beogradu.

Ministar finansija
Kumanudi m. p.

Ministar socijalne politike
Dr. Žerjav m. p.

Sirote vojaških gazistov — preskrba. Po še veljavnem avstrijskem preskrbninskem zakonu imajo sirote po voj. gazistih (častnikih, voj. uradnikih, gazistih brez čina) pravico do vzgojevalnine do izpolnjenega 24. leta starosti ali do prejšnje preskrbe. Kot preskrbljene je smatrati sirote, ki nastopijo javno ali privatno službo s plačo, mezdo, adjutom ali dnevno, ki vstopijo v vojsko, v vojaški ali javni civilni zavod z brezplačno oskrbo, v semenišče ali samostan, ki se učijo pri trgovcu, obrtniku ali umetniku, ki jih popolnoma oskrbuje, ki izvršujejo trgovino ali obrt, dalje ženske sirote, ki se omožijo itd. — Nakazujoča oblast je dognala, da mnoge stranke niso prijavile takih izprememb. Zato odreja pokrajinska uprava, da imajo vpsolati vse vdove vojaških gazistov, ki prejemajo za svoje otroke vzgojevalnino (enako varuhi za obojestranske sirote po gazistih) najkasneje do 20. septembra 1922 „Računskemu oddelku delegacije ministrstva financ (vojaške mirovine) v Ljubljani“ kratko nekolekovano prijavo s sledečimi podatki: 1.) Imena in rojstni datumi otrok; 2.) s čem se peča sirota (poklic) in od kdaj; 3.) dohodki iz tega poklica; 4.) kje biva in v čegavi oskrbi je sirota; 5.) knjižni izpisek glasom zadnje ček. nakaznice. Podatki naj bodo točni in strogo zanesljivi, ker bo izvršena kontrola. Strankam, ki te prijave ne bi vpslale, bi se ev. ukinilo izplačevanje vzgojevalnine za sirote, stare več nego 16 let.

Ustanovni občni zbor. Dne 17. t. m. se vrši ustanovni občni zbor v Logatcu ob 11. uri dop. v prostorih Društvenega doma v Dol. Logatcu. Kot delegata centrale prideta tov. Belinc in Roš Vabimo vse tamošnje tovariše vojne invalide in tovarišice vojne vdove, da se tega velepomembnega zborovanja čim več udeleže. Centralni odbor.

VI. medzavezniška konferenca za reševanje invalidskih vprašanj je bila v nedeljo, 10. t. m. popoldne ob treh otvorjena v palači univerze (deželnega dvorca) v Ljubljani. V torek, 12. t. m., odpotujejo člani konference v Zagreb, odkoder v petek, 15. t. m. zjutraj odpotujejo v Beograd. V ponedeljek, 18. t. m. se konferenca zaključi in v torek, 19. t. m., odpotujejo delegatje iz Beograda.

Popravki. Vsled preobilice poslov v zadnji številki Vojnega invalida nismo mogli kontrolirati tiska s tisto natančnostjo, ki bi bila potrebna. Zato se je vrnilo v tekst mnogo tiskovnih pogreškov, ki mestoma prav grobo kvarijo smisel. V „Pozdravu“ bi se moralo mesto „nesebični ljubezni“ glasiti „v nesebični ljubezni“ in mesto „oplamenitena“ „oplemenitena“. V članku „Kaj hočemo“ se mora glasiti sledeči stavek takole: „Mi nočemo več trpeti, da bi se norčevali iz nas in ukrepali o naših zadevah pikolovski birokratje —“, ne pa „demokratje“, kakor nam je vrnil v tekst tiskarski škrat. V poročilu o „Širši seji Središnjega odbora“ se mora glasiti sledeči stavek tako: „Po otvoritvi je podpredsednik tov. Nedič podal pojasnilo —“, ne pa tov. Dinič, kakor pomotoma stoji v omenjenem poročilu. Ostale tiskovne pogreške, ki niso tako hudega značaja, naj blagovolijo popraviti bralci sami. Uredništvo.

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

LISTEK.

Ivan Albrecht:

Bremena.

I.

Pravzaprav je bila Mojca čisto sama na vsem svetu in ni poznala prijaznosti, ki včasih družijo ljudi med seboj, in tudi ne tiste nežnosti, ki mestoma veže sorodna bitja. Imela je sicer sestre in brate, toda sestre so bile omožene in bratje poženjeni, da so mislili le na svoje družine in na deco. Bili so vsi delavskega stanu in so hodili ves teden zaprašeni in umazani okrog; le v nedeljo so se očedili, da so bili gosposki in skoraj previsoki za Mojco, ki je kmetovala na svoji bajti in v obleki ni ločila petka od svetka.

„Zemlja je zemlja! Kdor je ž njo, je ona ž njim,“ si je pregnala slabo voljo in je sedla na vrt za bajto v zavesti, da so cvetke na gredah lepše od strojev, ki brne v tovarniškem ovzdušju. Z veseljem nasmeškom je ogledovala svoje premoženje in je preštevala njegovo vrednost, kar so ji prav posebno zamerili vsi sorodniki. Kajti med njimi ni premogel nihče ničesar razen cunj in žuljavih rok. Stiskali so se pod tujimi strehami in so služili tujim gospodarjem, ki niso poznali niti njihove govorice. Robotanje jim je ukrivilo telesa in pojme, da niso več ločili tujega od svojega in so včasih tudi v resnici segli po blagu, ki ga je pridelala Mojca na zemljišču za svojo bajto. Baš ta okoliščina je razdražila žensko do obupa. Imela je kravo in dve kozi, kure in nekaj rac, a poleg vsega še muco, črno in belo pisano, ki se je znala dobrikati bolj nego najpripravnejši fant. Tej pestri družbi je razlagala Mojca jezo in je krilila z obema rokama:

„Mati in materina mati so delali tu in jaz delam tukaj in živim, pa ni bilo še nikdar slišati, da bi bil kdo od naše hiše premaknil las na tujem svetu. Ta zalega pa kar sega, zdaj na desno, zdaj na levo — kakor da ni Boga v nebesih in ne pravice na zemlji!“

Vse živali so pritrdile gospodinji — vsaka po svoje; samo Nana, njena sestra, je pobesnela kakor divja zver. Prebivala je v nizki hiši, baš nasproti Mojcini bajti. Samo ozka pot je peljala vmes in je ločila sestro od sestre, ni pa mogla zabrisati in zavirati hudih besedi.

„Tiho, skok!“ je pomolila Nana glavo skozi okno in je hkrati z obema rokama odrivala kopico otrok, ki so prihiteli, da bi videli materino hudovanje.

Zle besede se je bala Mojca bolj od vsega hudega na svetu. Zato je ob sestrinem nastopu takoj odšla v hišo in se je zaklenila v sobo, da bi bila v okrilju štirih sten lepo na varnem. Vrgla je na mizo šop ključev, je sedla in je povabila k sebi pisano mačko, pa je odprla okno in je kriknila proti razburjeni sestri:

„Mater si slačila, ko so umirali, sestri kradeš kakor razbojnika, — na sodni dan pa še figovega peresa ne boš imela, da bi pokrila sramoto, veš!“

„Mi boš pa ti posodila svoj jezik — saj dolg bo dovolj,“ je vrnila Nana in je zaloputnila okno, ker se ji je zdelo, da bi utegnila Mojca ziniti v svoji nerodnosti h koncu še celo kako nerodno vmes. Kajti včasih je bilo hudo na svetu in se je zato primerilo marsikaj. Bajta je bila majhna, družina pa številna, kakor gobe po dežju. Nekaj jih je moralo po svetu: v Beljak, v Celovec, v Gradec, v Trst — na vse kraje so se bili razkropili otroci za kruhom. Samo Mojca je ostala pri materi in je spravljala na kup zase, ne da bi pomislila na vse ostale, ki so bili iz istega gnezda. Zato je prišla Nana vsa obupana iz Trsta, ko je prejela vest, da so štete ure materinega življenja. Žal ji je bilo prej ko slej, žal ji je danes in ji bo žal do smrti — a tisti hip vendar ni mogla ravnati drugače... Mati je hranila pri sebi šmarno petico, vštito v pisan avbin trak.

Nana je vedela, da ima šmarna petica čudežno moč, da je mogoče ž njo priklicati rogatega poglavarja teme, ki prinese svetlih cekinov. Materi se sicer to ni nikoli posrečilo — morda bi se njej... Dajala je baš življenja novemu bitju, ki pride na svet golo in ubožno, da bo še povečalo revščino... In vse je bilo tako strašno, da se je Nana sklonila in je poljubila umirajočo mater na orošeno čelo ter je smuknila pisani trak. Tako strašen je bil tisti edini drobec begot-

nega hipa, ko se je dotaknila mrtvaško-hladne kože, da je zatrepotala v ognjeni grozi in ni videla ničesar drugega v bližini, nego materine oči, ki so blodile in so se vile v sunkovitih krčih.

V tistem groznem trenutku se je oglasila Mojca:

„Ali v Trstu ni Boga?“

Nana se je zdrznila kakor trepetlika in se je zgrudila ob postelji na kolena:

„Mati —“

Mojca je medtem stopila k vzglavju in je kriknila umirajoči na uho:

„Na smrtno uro vam krade Nana, mati, ali slišite?!“

Tedaj je sestra zarjula, je planila proti Mojci in jo je pahnila, da je lopnila navzdolž po sobi. Sama pa se je zgrudila na mater in je objemala in poljubljala njeno mrtvo telo...

To vse je premislila Nana v razburjenosti in je vmes godrnjala nad deco, ki ji je bila v takih trenutkih kakor živa nadlega. Drugega za drugim je pošiljala gledat, če morda že ne prihaja atej iz tovarne, dokler se niso polagoma vsi porazgubili okrog.

V tišini je Nana zopet zbrala svoje misli, ki so bile take, da so klicale obup v srce... Dreja je kakor kamen! Za nič na svetu se ne meni — samo svoj goltanec časti, ki je vedno suh in ne pozna nobene meje... In vendar je Dreja njen mož in oče četverih otrok! Od čudežev pričakuje boljših dni, od dela pa ne. Tako nori okrog in uganja neumnosti, ki že davno niso več primerne njegovim letom.

Sredi premišljevanja je začula, kako čevljajo njeni otroci z Mojco.

„Ali so atej doma?“ se je prikupovala najmlajšemu in mu je ponujala kuhano jajce. Otrok je odkimal, je vzel dar in je lupil in grizel ter je poskakoval od zadovoljnosti. Ni mu hotelo v glavo, čemu mama včasih tako jezno pogleduje teto, ki je vendar dobra kakor nihče na svetu... Vsi za povrstjo so se prikupljali Mojci in so ji pripovedovali prostodušno vse, karkoli je rekla. Luki, ki je bil najmlajši in je komaj prikoračil do take starosti, da je mogel razločno govoriti, se je celo ojunačil z vprašanjem:

„Ali vi res s hudičem plešete, teta?“

Ostali so se spogledali v bojazni, Mojca pa se je zasmejala, da se je tresla od hihitanja.

„Kdo ti je pa to povedal?“

„Mama,“ je odvrnil mali z nasmeškom.

„Povej mami, da mogoče ona pleše s polenom! Jaz imam pa drugega dela več ko preveč.“

Nana je čula besede tako razločno, da so jo vžgale do mozga. Brez pomisleka je planila ven in v drvarnico, kjer je pograbila poleno — pa se je splazila za hišo. Čutila je v sebi samo jezo in nagon, da mora storiti nekaj odurnega, ker bi sicer poginila od srda. Kakor v blaznosti je zavihetela poleno in ga je zagnala v visokem loku proti gruči, da je padlo z vso težo baš na — Lukija. Mojca je kriknila, deca se je razbežala, mali pa je omahnil vznak in je bil na mestu ves v krvi.

Medtem ko so otroci v strahu drveli domov, je Mojca prinesla vode in je začela Lukiju izpirati rano.

„To je satan na svetu,“ je tarnala v jezi in je privzdigovala otrokovo glavo, da bi spoznala, če še tli iskra življenja v ranjencu. Poskusila je vse, česar se je mogla domisliti. Hukala mu je v usta, kašljala mu je na ušesa, sukala ga je sem in nagibala tja — toda kri je le tekla brez prenehanja. Solnce je že padalo k zatonu in iz tovarnen so klicale sirene, ko se je slednjič domislila rotenja.

„Jezus, zaboden v levo stran,“ je začela šepetaje in je izmolila tri očenaše. Med molitvijo pa je v zmedenosti pozabila nadaljne besede in se h koncu ni mogla domisliti niti zloga več. V grozi je strmela nepremično v Lukija, ki je bil med tem polagoma začel odpirati oči. Pogled njegov je bil nekam truden, a v zenicah je Mojca ugledala čisto majhno sliko svojega obraza.

„Če umrje, bo gledal po živih in bo videl baš mene,“ se je kakor morda nihče na svetu... Vsi zapovrstjo so se prikupljali Mojci in so ji pripovedovali prostodušno vse, karkoli je želela. Luki, ki je zdrznila v misli na vero, da mrlič, ki nima zatisnjenih oči, izbira tištega, ki naj prvi za njim zapade smrti.

„To naj pa sam Bog razsodi,“ se je splazila v bajto, med tem ko je Dreja prihajal iz tovarne in je ugledal krvavečega sinka na poti.

(Dalje prihodnjic.)

**Strojno
mizarstvo**

Vojni invalid
M. Gogala na Bledu

**Izdeluje in dobavlja
vsakovrstne mizarске
izdelke po naročilu
in konkurenčnih cenah**

Zahtevajte oferte!

Joško Videtič, Tržič
kleparska delavnica

**Sprejema se vsa v to stroko spadajoča
dela, stavbna in galanterijska, pokri-
vanje in barvanje streh in zvonikov, iz-
delovanje ornamentov, napeljave vodo-
vodov, kopalnih sob etc.**

Postrežba točna, delo ceno in solidno.